

Proširena obitelj

Brljafa, Dubravka

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:228542>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DUBRAVKA BRLJAJA

PROŠIRENA OBITELJ

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DUBRAVKA BRLJAJA

PROŠIRENA OBITELJ

Završni rad

JMBAG: 0303049876

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika
_____ ovime izjavljujem da je ovaj
Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim
istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene
bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na
nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio
rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten
za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. OBITELJ	4
2.1. Definicija obitelji	5
3. OBITELJ KROZ POVIJEST	7
4. OBITELJSKE FUNKCIJE	9
4.1. Emocionalna funkcija obitelji.....	9
4.2. Biološko seksualna funkcija obitelji.....	10
4.3. Reproductivna funkcija.....	10
4.4. Socijalizacijska funkcija.....	11
5. MIJENJANJE FUNKCIJA OBITELJI.....	12
6. TRADICIONALNA I MODERNA OBITELJ	13
6.1. Tradicionalna obitelj	13
6.2. Moderna obitelj	15
7. OBILJEŽJA POSTMODERNE OBITELJI.....	16
8. STRUKTURA OBITELJI	18
9. PROŠIRENA OBITELJ	20
9.1. Lokacija obitelji	23
10. RAČUNANJE SRODSTVA.....	24
11. ZAKLJUČAK.....	25
12. LITERATURA	27
13. SAŽETAK.....	29
14. SUMMARY.....	30

1. UVOD

Postoje mnoge definicije raznih autora što je to zapravo obitelj. Prema Maleš (1988) obitelj je „odgojna zajednica roditelja i djece, zasnovana na emocijama ljubavi i privlačenja, a karakterizirana je zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova.“ (Rosić i Zloković, 2002). Nadalje, Potočnjak (1986) ističe da je obitelj prva i temeljna životna zajednica, utemeljena na zajedničkom životu krvnim srodstvom povezanih osoba. Obitelj je takva društvena zajednica za kojom svaki pojedinac osjeća potrebu, jer su ciljevi koji se u njoj ostvaruju temelj cjelokupnog čovjekova života i zbog toga je ona najpotpunija i najjedinstvenija skupina od vitalnog značenja za svakog člana društvene zajednice (Rosić i Zloković, 2002).

Obitelj je mala skupina u kojoj njeni članovi zadovoljavaju sve svoje potrebe, biološke, psihološke, socijalne i odgojno-obrazovne te razvijaju svoju osobnost. Obitelj je također predmet interesa mnogih različitih područja istraživanja, te neki znanstvenici tvrde da definicija obitelji obuhvaća grupu koja je u braku, krvnoj vezi i usvojenju, te drugim intimnim vezama. Autori smatraju kako ova definicija pokriva različite tipove suvremene obitelji (Rosić i Zloković, 2002).

Stalne promjene u društvu dovode do promjena u obitelji, kako u njenom sastavu tako i u navikama i funkcioniranju. Tokom povijesti dogodile su se mnoge promjene koje su utjecale na samu obiteljsku zajednicu. Stalne transformacije društva, industrijalizacije dovele su do velikih promjena u samoj strukturi obiteljskih zajednica o čemu je više riječ u nastavku rada.

Također govoriti ćemo i o bitnim funkcijama obitelji. Izdvojiti ćemo četiri funkcije koje većina autora smatra najbitnijima a to su: emocionalna, biološko-seksualna, reproduktivna i socijalizacijska funkcija, te ih ukratko objasniti. Govoriti ćemo i o promjeni funkcija obitelji. Zatim ćemo objasniti kakva je to tradicionalna, a kakva moderna obitelj. Objasniti ćemo obilježja postmoderne obitelji, te ukratko opisati samu strukturu obitelji i promjene. U ovom radu govorit ćemo i o proširenoj obitelji. Nadalje, objasniti ćemo sam pojam proširene obitelji, način funkcioniranja proširene obitelji u Hrvatskoj, gdje se najčešće pojavljuje struktura proširene obitelji kao i pojedina

istraživanja koja su provedena o proširenoj obitelji. Na samom kraju govorit će se o računanju srodstva i srodničkom sustavu, te lokaciji obitelji.

2. OBITELJ

Obitelj mora biti zdrava i poticajna okolina za dijete kako bi se dijete moglo normalno razvijati. „Obitelj će biti zdrava i poticajna okolina za dijete ako tijekom njegova razvoja, uključujući i adolescenciju, postoji roditelj ili jedan stalan skrbnik, a to može biti majka, otac, adoptivni roditelj, odrasli član obitelji ili bilo koja odrasla osoba, koja stvara čvrstu vezu s djetetom, pruža mu potporu i potrebnu pažnju tijekom cijeloga djetinjstva, sve do djetetove potpune samostalnosti.“ (Čudina-Obradović, 2006:295)

Važno je istaknuti kako je obitelj najstarija, najtrajnije ali i promjenjiva primarna društvena grupa (Stevanović, 2000).

Rosić i Zloković (2002) navode da je obitelj je prva i najvažnija škola života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine, umijeće i navike. Ona je temeljna ali i promjenjiva društvena skupina.

Mnogi sociolozi smatraju obitelj kamenom temeljcem društva. Ona tvori osnovnu jedinicu društvene organizacije i teško je zamisliti kako bi ljudsko društvo moglo funkcionirati bez nje. Općenito se stoga obitelj shvaća kao univerzalna društvena institucija, kao neizbježan dio ljudskog društva (Haralambos, 1994).

Autor Haralambos (1994) se osvrnuo na istraživanje pod nazivom „Društvena struktura“ koje je proveo George Peter Murdock u kojem analizira instituciju obitelji u širokoj skali društva. Murdock (1949) je uzeo uzorak od 250 društava u rasponu od malih lovačkih i sakupljačkih horda, do industrijskih društava velikih razmjera. On je utvrdio da u svakome društvu postoji nekakav oblik obitelji i zaključio, na temelju podataka iz svog uzorka, da je obitelj univerzalna.

Među sociološkim definicijama zanimljivo gledište u odnosu na obitelj nudi definicija koju je dala Golubović (1981) koja definira obitelj kao funkcionalnu, biosocijalnu društvenu skupinu koja povezuje društvo i individu, a ujedno je i biosocijalna jedinica jer ne funkcionira samo po društvenim pravilima, konvencijama i normama. U njoj autorica uz socijalne elemente daje značajno mjesto biološkim činiteljima, kao i povezanost društvenog i biološkog po čemu je obitelj jedinstvena društvena skupina (Janković, 2008).

2.1. Definicija obitelji

Ovaj rad proučava obitelj kao društvenu zajednicu i istražuje teorijske pristupe obitelji s gledišta različitih znanstvenika.

Vukasović (1999:16) navodi kako je "Obitelj temeljna društvena jedinica, prva i osnovna životna zajednica, zajednica osoba, najmanja društvena stanica i kao takva temeljna ustanova za život svakoga društva". Temelji se na zajedničkom životu krvnim srodstvom povezanih osoba, najčešće roditelja i djece, a mogu postojati i drugi članovi. Obilježavaju je intimna atmosfera i emocionalna vezanost – roditeljska, bratska, rodbinska. U njoj se ujedanjuju različite funkcije vezane uz stvaranje i održavanje života, odgoj djece, unapređivanje društvenog i kulturnog života, proizvodnju i gospodarenje sredstvima za život, očuvanje moralnog poretka, njegovanje vjerskih shvaćanja i uvjerenja, domoljubnih osjećaja i postupaka. U obitelji nastaje novi život, u njoj se izgrađuje ljudska osobnost. Međusobni su odnosi u nekoj obitelji odlučujući za intrapsihičko zdravlje i razvoj pojedinca, kao što i taj pojedinac na svoj način djeluje na te odnose, a time i na obiteljsku cjelinu. Pojedinac može utjecati konstruktivno ili destruktivno i time biti aktivan (prisutnost, davanje) ili pasivan (odsutnost, nedavanje).

Smrt člana obitelji utječe na odnose u preostaloj obitelji. Rastavljeni roditelji, koji ne stanuje sa svojim djetetom, utječu na odnose u djetetovoj novoj obitelji. Različite okolnosti odsudstva roditelja npr. posao, bolest, također utječu na obiteljsku cjelovitost. Sve u svemu, u jednoj obitelji nije moguće "ne sudjelovati" ili "ne utjecati". Ponašanje pojedinog člana obitelji može pokazati svoj učinak samo ako ostali članovi – svjesno ili nesvjesno – usklađeno djeluju s njime. Ne može se dominirati ako se drugi članovi obitelji ne podvrgavaju takvoj dominaciji. Ton i ozračje u obitelji, način kako obitelj djeluje ovisi o suodnosu između članova obitelji, u prvom redu o odraslima ili odraslom članu obitelji (Juul, 2002).

Obiteljski život je izvor najveće ljudske sreće. Naravno, ideje o obiteljskoj sreći razlikuju se ovisno o kulturi populacije, npr. afričko pleme, urbane sredine... Obitelj postaje ravnopravna i utemeljena na ljubavi. Kakve su obitelji i obiteljski odgoj, takvo je društvo. Uređene, skladne i dobro vođene obitelji donose sigurnost i obilje (Kregar i sur., 2013).

Vukasović (1999) ističe kako je obitelj u svijetu i kod nas zahvaćena naglim i brojnim promjenama. Obitelji koje su se sastojale od više generacija, sve se više pretvaraju u dvogeneracijske koje obuhvaćaju samo roditelje i djecu. Znanstveno-tehnička, inustrijska preobrazba, napuštanje tradicije i ustaljenih vrijednosti, društvene i kulturne promjene, promjene moralnih vrijednosti te promjene u shvaćanju života snažno su utjecale na promjene stabilnosti i strukture obitelji. Dolazi do kriza obiteljskih odnosa zbog promjene društvenih i moralnih vrijednosti. Sve je više razvoda brakova, te se broj djece smanjuje. Bez obzira na sve promjene, osnovna zadaća obitelji i dalje ostaje ista. Obitelj se zasniva na ljubavi i ona je zajednica života. U braku i obitelji ljudi zadovoljavaju svoje osnovne potrebe: intimne, emocionalne, materijalne, duhovne, kulturne, psihosocijalne, potrebe za ljubavlju i potomstvom. Niti jedna ustanova ne može zamjeniti niti nadomjestiti toplinu obitelji i doma. U tome je tajna obiteljske postojanosti.

Giddeens (2007) tvrdi kako obiteljski odnosi obuhvaćaju širu skupinu srodnika. U gotovo svakom društvu može se identificirati nukleusna obitelj, u kojoj dvoje odraslih ljudi živi u kućanstvu zajedno s vlastitom ili posvojenom djecom. U većini tradicionalnih društava nukleusna obitelj čini dio veće srodničke mreže nekog tipa. Kad bliski rođaci, osim vjenčanog para i njihove djece, žive u istom kućanstvu ili u bliskom i trajnom odnosu jedni s drugima, govorimo o proširenoj obitelji. Proširena obitelj može uključivati djedove i bake, braću i njihove žene, sestre i njihove muževe, tetke i nećake.

3. OBITELJ KROZ POVIJEST

Evolucija obitelji donosi brojne promjene i u ranoj povijesti naše vrste, obitelj je obavljala veliki broj funkcija koje su i danas poznate "modernoj obitelji". Kao jedne od osnovnih funkcija možemo navesti: reprodukciju, osiguravanje ekonomske sigurnosti, održavanje urednih odnosa među svojim članovima, socijalizaciju i emocionalnu podršku. Obitelj je, kao jedna od nastarijih društvenih institucija doživjela mnoge promjene na individualnom planu, promjene u životnom stilu i obiteljskoj strukturi.

Stereotip obitelji je izmjenjen. Razumijevanje transformiranja karakteristika obitelji kroz povijest važno je u tumačenju nekih bitnih pojava koje se javljaju unutar obitelji i njena odnosa s okolinom. Brojne povijesne, socijalne, ekonomske i kulturalne promjene reflektirale su se i na promjene u funkcioniranju obitelji. Djeca i mladi ljudi odgajani u današnje vrijeme, u kojem se pokušavaju što više promovirati "autoritativne", tj. demokratske metode odgoja, umjesto "autoritarnih", teško da i mogu stvoriti stvarnu sliku načina odgoja djece kroz daleku prošlost.

Kroz povijest su neki ekstremni odnosi u obitelji s obzirom na ulogu pojedinca u obitelji bile "normalne" pojave. U vremenu Herodota, Strabona i Polibija i drugih antičkih povjesničara te starih Slavena, Germana, Izraelaca, Arapa i nekih drugih naroda, štovanje i idealiziranje majke u obitelji – matrijarhat, bilo je jedno od glavnih obilježja. Postoje zapisi povjesničara tog vremena koji su pratili život, obveze, prava i međusobne odnose unutar obitelji u kojima je žena, posebice u ulozi majke, imala centralni položaj.

Jačanjem uloge muškarca unutar obitelji matrijarhat počinje gubiti svoje dotadašnje značenje. Majka više nije u centru pozornosti, te sve njene dotadašnje uloge preuzima muškarac, čime žena počinje gubiti autoritet u obitelji i mnoga dotadašnja prava. Time je u drevnoj Grčkoj i Rimu „pater familias“ bio jedina neprikosnovena osoba u donošenju svih odluka u obitelji kao što su: pravila ponašanja, vjera, ekonomski odnosi, prava, obveze, kao i život i smrt svakog člana obitelji. Autoritativni režim koji je vladao u ovim obiteljima bio je zasnovan na strahu od oca i njegovih odluka. Vrijednost žene u obitelji gledala se jedino kroz reproduksijsku funkciju, te je njezina uloga u odgoju djece bila limitirana i odvijala se isključivo po odlukama oca.

Tokom 19. stoljeća kao posljedica brojnih povijesnih zbivanja i promjena, žena mijenja svoju ulogu, te postaje ravnopravna muškarcu. Novonastale promjene posebno su se odnosile na: ulogu žene u braku, poštivanje žene u odlukama, u kontroli i brizi o djetetu te poštivanje njezinog prava odluke o razvodu i prava na zaštitu i dr. Time dolazi do bitnih promjena i u evoluciji obitelji. Razdoblju industrijske revolucije pridaje se poseban značaj u mijenjanju funkcioniranja obitelji. No, upravo za ovo vremensko razdoblje neki sociolozi i psiholozi naklonjeni tradicionalnom modelu objašnjavanja funkcioniranja obitelji smatrali su kako su upravo ove promjene gdje osim oca i majka radi, izazvale mnoge probleme kao što su razvodi, mentalna oboljenja, maloljetnička delinkvencija i druge neželjene pojave. Današnji znanstvenici ne slažu se s prethodno navedenom teorijom te imaju holistički pristup problemu, te neke ekološke teorije, koji složene pojave sagledavaju s aspekta individue, socijalne okoline, ekonomskih uvjeta, kulture i općenito odnosa individue unutar njene životne okoline i društva.

U skladu s povijesnim promjenama, transformirane su neke funkcije obitelji. U posljednjih nekoliko desetljeća promijenili su se struktura, funkcioniranje i veličina obitelji. S druge strane, neke pojave koje bi se s obzirom na evoluciju obitelji pripisale dalekoj prošlosti, možemo pronaći i danas u nekim zajednicama (Rosić i Zloković, 2002).

4. OBITELJSKE FUNKCIJE

Brojne funkcije bitne su za postojanje ove socijalne skupine, njezin nastanak, održavanje i razvoj kroz dugo vrijeme razvoja ljudskog društva i same obitelji. Najbitnije funkcije suvremene, postmoderne obitelji uvjetovane su njezinim stupnjem razvoja, zahtjevima koje na nju postavljaju članovi i društvo. Funkcije obitelji uvjetovane su unutarnjim i vanjskim društvenim činiteljima i jednako su važne za pojedinca, njezinog člana i društvo kao cjelinu. Postoji mnogo funkcija, a ovdje ćemo navesti samo neke koje većina autora smatra bitnima i najvažnijima (Janković, 2008).

4.1. Emocionalna funkcija obitelji

Emocionalna funkcija obitelji presudna je za nastanak i opstanak obitelji na pojedinačnoj i općoj razini. U patrijahalnoj porodici ova je funkcija sporedna, te se zabranjuje pokazivanje emocija svim članovima porodice, osim na relaciji majke i djeteta. U suvremenom društvu naglašena je važnost pokazivanja emocija u obitelji koja je primarna društvena skupina, te se u njoj stvara novi život za čiji je rast i razvoj pokazivanje emocija od prvog trenutka od presudnog značaja. Čovjeku su ljubav i njoj srodne emocije presudne za održavanje dinamičke ravnoteže organizma i u zreloj dobi, a za novorođenčad i djecu su one presudan čimbenik biološkog opstanka. (Janković, 2008). Nadalje, Janković (2005:151) ističe da je „obitelj jedino mjesto na kojemu i djeca i odrasli mogu otvoreno, iskreno i u potrebnim razmjerima razmjenjivati pozitivne emocije i tako ne samo zadovoljavati osobne emocionalne potrebe, nego i komunicirati otvoreno, bez rezervi, stroge kontrole i stalnog opreza da se ne dovedu u situaciju nerazumijevanja, sukoba ili otpisivanja.“

Emocionalna funkcija obitelji ne sastoji se samo u međusobnoj razmjeni pozitivnih emocija, nego i u kompenziranju negativnih, donesenih iz socijalnog okruženja. Emocionalna funkcija je presudna za opću kvalitetu svih članova porodice (Janković, 2008).

4.2. Biološko seksualna funkcija obitelji

Biološko seksualna funkcija obitelji je u razdoblju zadružne porodice izjednačena s reproduktivnom da bi se ove dvije funkcije, jedna presudna za humanu reprodukciju, a druga za zadovoljavanje jedne od važnih ljudskih potreba, razdvojile ulaženjem obitelji u dio sve veće strukturne reprodukcije. Spolni odnosi tijekom transformacije porodice i svega što ju je pratilo u području emocionalne povezanosti, spolnosti i reprodukcije, postaju sve značajniji činitelj kvalitete partnerskih odnosa i njihove trajnosti u bračnom ili izvanbračnom odnosu.

Ovi odnosi više ne započinju sklapanjem braka, a jedan su od prediktora uspostave, kvalitete i trajanja braka kada se on sklopi. Ponekad je djelovanje rane uspostave spolnih odnosa na sklapanje braka i suviše imperativno u slučajevima prijevračne trudnoće ili dovodi do rađanja vanbračne djece i stvaranja jednoroditeljske obitelji. Tu se mogu javiti mnogi problemi. Jedan od tih problema je materijalni, osobito ako je majka maloljetna, što znači nezaposlena, te njezini roditelji preuzimaju brigu o njoj i njenom djetetu, ali ne samo u materijalnom smislu. Takva majka je tek tjelesno zrela za roditeljstvo, ali ne emocionalno, kognitivno ni socijalno (Janković, 2008).

Uz materijalni problem i problem zrelosti značajan je i onaj moralni, te njegova težina ovisi o sredini. U tradicionalnim sredinama s patrijahalnim sustavom vrijednosti to je u moralnom pogledu veliki problem, te je jedini izlaz često, nakon pritiska okoline na oca, isto tako nezrelog za roditeljstvo, u sklapanju braka (Janković, 2008).

U suvremeno orijentiranim sredinama nema osude majke ni njene obitelji, ali ni osobite podrške samohranih majki. U SAD 90% samohranih majki su adolescentice koje žive ispod granica siromaštva. Razlog tome je nepovezanost s obiteljima, karakteristična za modernu obitelj i nedovoljna briga društva (Janković, 2008).

4.3. Reproductivna funkcija

Reproductivna funkcija obitelji za društvo u cjelini je osobito važna te se snažno zalaže za održavanje povoljnih stopa prirasta stanovništva. U postmodernoj obitelji značajno je reduciran broj djece. U europskim zemljama stopa prirasta stanovništva u

stalnom je padu. Stopa fertiliteta u istraživanju u Republici Hrvatskoj od 1960. do 2000. godine pokazuje da se fertilitet stalno smanjuje. Hrvatska se našla među brojnim europskim zemljama u kojima se ovaj problem sve više nameće. Svaka stopa ispod 2,10 znači opadanje stanovništva. Prirodni prirast stanovništva postao je ozbiljan problem za čitavu Europu u kojoj je stopa fertiliteta 2000. godine iznosila tek 1,5 (Janković, 2008:154).

Kako bi se povećao natalitet, cjelokupni sustav mora profunkcionirati, treba uspostaviti atmosferu materijalne, socijalne i psihološke sigurnosti kako bi se mogli pokrenuti socijalno i psihološki uvjetovani mehanizmi reprodukcije stanovništva (Janković, 2008).

4.4. Socijalizacijska funkcija

Socijalizacija je pojam usko vezan uz obitelj. Socijalizacija novih naraštaja je najautentičnija obiteljska funkcija jer je uz obitelj, njene članove i njihovo potomstvo vezana biološki i socijalno. Od samog početka procesa socijalizacije roditelji imaju izuzetno važnu ulogu jer oni daju osnovna određenja buduće jedinice ljudskog društva i to biološki i socijalno, tijekom odgojnog procesa koji započinje i najduže traje upravo u obitelji (Janković, 2008).

5. MIJENJANJE FUNKCIJA OBITELJI

Mnogi sociolozi tvrde da je obitelj u modernom industrijskom društvu izgubila niz svojih funkcija. Različite institucije kao što su poduzeća, političke stranke, škole i organizacije socijalne skrbi, danas se specijaliziraju u funkcijama koje je nekad obavljala obitelj. Ali to ne znači da se važnost obitelji smanjila, samo se specijalizirala. Kako tvrdi Parsons (1955) uloga obitelji je i dalje od vitalne važnosti. Obitelj osigurava svojim članovima psihološku obuku i podršku koja im je nužna kako bi odgovorili na zahtjeve društvenog sustava. „Obitelj je specijaliziranija nego prije, no ni u kojem slučaju nije manje važna, budući da se društvo još više oslanja na nju pri obavljanju nekih vitalnih funkcija.“ (Haralambos i Holborn, 2002 prema Parsons, 1955:550).

Sa idejom da je obitelj u modernom industrijskom društvu izgubila mnoge svoje funkcije, Fletcher (1966) tvrdi suprotno. Fletcher tvrdi da je obitelj, ne samo zadržala svoje funkcije, već su one sve važnije i preciznije. Specijalizirane institucije poput škola i bolnica nisu istisnule funkciju obitelji nego su ih podigle na višu razinu. Fletcher tvrdi kako je odgovornost obitelji za socijalizaciju mladih i danas jednako važna kao i prije.

„Od roditelja se očekuje da daju sve od sebe da bi djecu usmjeravali, poticali i podržali u njihovu obrazovnom i profesionalnom izboru i karijeri.“ Također tvrdi da se bez obzira na pomoć šire organizirane skrbi koja se razvila prateći promjene obiteljskog života u razdoblju industrijalizacije, obitelji i dalje prepušta središnja briga za očuvanje zdravlja njezinih članova. Zdravstvene usluge šire i promiču funkcije obitelji, a ne slabe ju (Haralambos i Holborn, 2002 prema Fletcher, 1966).

Sociolozi koji se slažu da je obitelj u suvremenom industrijskom društvu izgubila neke funkcije, smatraju da se njezina važnost zato nije smanjila. Obitelj se prilagodila i još se prilagođava industrijskom društvu koje se razvija. Obitelj je i dalje temeljna i vitalna društvena institucija. Zajedničko sociolozima koji tvrde da je obitelj izgubila neke svoje funkcije i onima koji tvrde da to nije tako, je mišljenje da je obitelj i dalje ključna institucija društva (Haralambos i Holborn, 2002).

6. TRADICIONALNA I MODERNA OBITELJ

Postoje razni čimbenici koji su utjecali na promjene nekih funkcija tradicionalne i moderne obitelji. S obzirom na funkciju, tradicionalna obitelj bila je promatrana kroz oca, koji je bio zaposlen, i majku, koja nije bila zaposlena već je njena zadaća bila briga o djeci i kućanstvu. Strukturu takve obitelji činili su: otac, majka i njihova djeca, te krvni srodnici obitelji: djed, baka, ali i drugi članovi šire obitelji. Dok se nasuprot tome u današnje vrijeme javlja različita obiteljska struktura, koju predstavljaju obitelji razvedenih brakova, izvanbračne veze ili samohrane majke (Rosić i Zloković, 2002).

6.1. Tradicionalna obitelj

Strukturu obitelji prema tradicionalnim modelima činili su: otac, majka i njihova djeca, te krvni srodnici obitelj: djed, baka, ali i drugi predstavnici šire obitelji (Rosić i Zloković, 2002).

Izraz „tradicionalna obitelj“ u sebi sadrži višeznačnost. „S jedne strane upućuje na prošlost, na obitelj koja u mnogim aspektima više ne postoji zbog polazišta koja ne odgovaraju današnjem načinu života. S druge strane, ono što određuje tradicionalnu obitelj je i sposobnost njegovanja tradicije, odnosno onog što obitelj čini nekom vrstom konstitutivnog elementa trajnosti koja izmiče vremenu, neizostavne kako bi se govorilo o obitelji.“ (Nimac, 2010:29).

Temeljni kriterij za određivanje tradicije je upravo ta trajnost, odnosno međugeneracijsko prenošenje iskustva koje ne uključuje samo materijalne objekte i društvene institucije već i sustave vjerovanja, predodžbi osoba i događaja te ljudskog djelovanja. Dijete od roditelja nasljeđuje i stavove, osjećaje i ideale koji se mogu nazvati obiteljskom tradicijom ili obiteljskom kulturom. Važno je reći da prenošenje obiteljskih tradicija (što je odlika tradicionalnih obitelji) usvaja duhovno značenje i pomaže da se obiteljski lanac učvrsti, ne samo na temelju krvnog srodstva već i na zajedničkim obiteljskim predajama, vjerovanjima, simbolima, odnosno nematerijalnim elementima.

Tradicionalna obitelj bi trebala prednjačiti upravo u toj sastavnici prenošenja i njegovanja obiteljskih tradicija koje jamče simboličko, duhovno i moralno zajedništvo, a ne samo ono fizičko (Nimac, 2010).

Govoriti o tradicionalnoj obitelji ne znači poistovjetiti obitelj s određenim prošlim formama od kojih smo danas daleko i koje je nemoguće i nepotrebno oživjeti, već naprotiv; govor o tradicionalnoj obitelji znači povratak na korijene, na izvore vlastitog života koji stječemo kroz obitelj, a što je trajni zov i sastavni dio čovjekove egzistencije (Nimac, 2010).

Uz tradicionalnu obitelj povezuje se i patrijahalna obitelj. Patrijahalna obitelj je ona obitelj u kojoj više generacija živi zajedno, te je imovina zajednička, obiteljska ili očeva. Sustav vrijednosti u patrijahalnim obiteljima je ustrojen na način da je otac obitelji ili u velikim, višegeneracijskim, agrikulturnim porodicama, skup najstarijih muškaraca, odlučuje o bitnim stvarima za obitelj. Podjela rada se odlučuje prema spolu ali i prema dobi. Prava žena su reducirana, te se brakovi sklapaju sa svrhom očuvanja obiteljske imovine. Muškarac ima dominantan položaj u obitelji, njegovo mišljenje se cijeni više od mišljenja žena. Ali tijekom razvoja društva neka od pravila su promjenjena, te su samo neka od njih sačuvana u postindustrijskim društvima (Janković, 2008).

Osim patrijahalne obitelji, postoji i oblik obitelji koji se naziva egalitarni. Egalitarne obitelji su uglavnom obitelji koje se sastoje od dvije generacije, karakterizira ih mali broj članova i rad oba partnera izvan obitelji, kod poslodavaca. Osnova braka je emocionalna povezanost, a ne interes obitelji. Prava su podjednaka, a dominacija je više uvjetovana osobinama ličnosti, sposobnostima, nego spolom. Podjela rada ovisi o sklonostima. Premda sustav vrijednosti čiji su korijeni u patrijahalnom sustavu, još uvijek ima utjecaj na odnose u ovim obiteljima. Patrijahalna podjela rada još uvijek nije u potpunosti prevladana.

Žene su na taj način značajno više opterećene nego u patrijahalnim društvima ili sredinama jer rade dva radna vremena: jedno u okviru radnog mjesta, a drugo u obitelji gdje obavlja većinu kućanskih poslova kao i brigu o djeci. Iako u današnjim generacijama i supruzi sudjeluju u brizi za djecu i kućanstvo. Vidljiv je napredak prema takvoj podjeli rada, odgovarajućem sustavu vrijednosti i stilu života (Janković, 2008).

6.2. Moderna obitelj

Obitelj kao jedna od najstarijih ljudskih institucija doživjela je mnoge transformacije na individualnom planu, koje su se reflektirale prvenstveno na promjene životnog stila i obiteljske strukture. Bez obzira na njenu strukturu, životni stil ili zaposlenost roditelja, dijete predstavlja integralni dio života u obitelji. „Obitelj je mjesto gdje se dijete razvija tjelesno, intelektualno, gdje razvija svoje osjećaje i osobnost, socijalne i moralne vrijednosti, te gdje se stvara i razvija obiteljski identitet.“ (Rosić i Zloković, 2002:23).

Stalne transformacije društva dovode do transformacije obitelji koja postupno mijenja sebe i svoje uloge te se prilagođava društvenim zahtjevima i potrebama. Intenzivna događanja na polju industrije, znanosti, tehnologije neminovno su se odražavale na društvo u cjelini te uzrokovale promjene u obitelji (Ljubetić, 2006).

Pojavom industrijske revolucije zaposlenost se iz sela premješta u gradove. Mnogobrojno ruralno stanovništvo prelazi u gradove i zapošljava se u tvornicama. Obiteljski se život drastično mijenja, jer članovi obitelji svakodnevno napuštaju svoje domove kako bi odlazili na posao, i to ne samo muški članovi obitelji već i žene i djeca kako bi što više ekonomski doprinosili obiteljskoj zajednici. Članovi obitelji sve manje vremena provode zajedno, pa je obitelj sve manje središte života njezinih članova (Ljubetić, 2006).

U modernoj obitelji majke se sve više odlučuju na ulogu majke i poslovne žene, te brigu i djeci preuzimaju plaćeni profesionalci. Djeca se moraju prilagođavati dvjema sferama života, onoj institucionalnoj i obiteljskoj (Ljubetić, 2006).

Bez obzira na pozitivne i negativne promjene koje su pogodile tradicionalnu obitelj, one ipak nisu ugrozile temeljne ljudske vrijednosti. Pripadnici novih naraštaja su promijenili percepciju i očekivanja od obitelji, ali nisu doveli u pitanje njenu neospornu važnost za društvo i pojedinca. Smanjenje broja članova i promjena oblika obitelji ne znači nužno njezin raspad kao vrijednosne stanice društva. Moderan život, iako ugrožava tradicionalni način obiteljskog života, istodobno ukazuje na vrijednosti obitelji kao središta individualnog i društvenog života (Nimac, 2010).

7. OBILJEŽJA POSTMODERNE OBITELJI

Gospodarski, moralni i socijalni kontekst suvremenog društva, uzrokovao je značajne promjene unutar obitelji. Promjenile su se uloge muškaraca, žena i djece što je dovelo do promjena u partnerskim i obiteljskim oblicima života, te slobode izbora načina života. U postmodernoj obitelji, za razliku od tradicionalne nuklearne obitelji, uočljiva je dominacija osobnih interesa. Muškarci i žene teže profesionalnom napredovanju i materijalnom blagostanju, dok se tradicionalne obiteljske vrijednosti zanemaruju.

Česti uzrok sukoba između partnera i raspad obitelji, upravo je kultura individualizma koja je u suprotnosti s vrijednostima i zahtjevima koje traži život u zajednici. Zasnivanje obitelji temelji se na svjesnom stupanju u zajednicu u kojoj se zajednički realiziraju životni ciljevi i ostvaruju temeljne vrijednosti slobode. Ponekad težnja za slobodom i nezavisnošću može dovesti do sebičnosti i slabljenja društvenih veza i sukoba. Dolazi do stvaranja različitih partnerskih i obiteljskih struktura.

Zbog interesa za vlastito dobro, članovi obitelji sve češće su u situaciji da biraju između zadovoljavanja vlastitih, individualnih potreba i želja i onih obiteljskih, između zahtjeva posla i obitelji. Dolazi do jačanja trenda odgađanja ulaska u brak kod mladih ljudi, kako bi se posvetili obrazovanju, usavršavanju i uspjehu u karijeri, što dovodi do pada nataliteta, odnosno sve manjem broju djece u obitelji, ali i do sve većeg broja onih koji odustaju od roditeljstva (Maleš, 2012).

Danas je vrlo teško definirati obitelj upravo zbog različitih tipova obitelji koji se pojavljuju u društvu. Važno je dati značaj tome koliko su obitelji međusobno različite, te ih ne pokušati staviti pod istu definiciju i izjednačiti jer se na taj način zanemaruju njihove specifičnosti i obiteljske strukture pojedinih tipova obitelji.

Različitost obiteljskih struktura može se promatrati kroz različite kriterije: kroz odnos roditelja i djece, kroz bračni status roditelja, s obzirom na broj roditelja u obitelji i roditeljsku seksualnu orijentaciju. U svakodnevnom životu postoje razne strukture obitelji, osim obitelji u kojima se nalaze biološki otac, majka i njihovo dijete, postoje posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki, rekonstruirane obitelji, jednoroditeljske obitelji, izvanbračne zajednice, udomiteljske obitelji,

višegeneracijske obitelji, slobodne izvanbračne obitelji, samačka kućanstva, istospolne i surogat obitelji, kalendarske obitelji.

Suvremeni oblik života, obilježava nastojanje pripadnika različitih obiteljskih struktura za prihvaćanjem i ostvarivanjem jednakopravnosti u odnosu na tradicionalnu nuklearnu obitelj. Koliko su različiti oblici obitelji prihvaćeni i priznati, ovisi o sredini u kojoj članovi obitelji žive (Maleš, 2012).

8. STRUKTURA OBITELJI

U praćenju promjena i razvoja pojedinog društva obitelj ima važno mjesto. Mnoge promjene koje su zahvatile društvo dovele su do promjena uloga u obitelji i dinamika odnosa među članovima obitelji, te održavanja njenih osnovnih funkcija. Stupanj tih promjena ovisi o stupnju ekonomske i kulturne razvijenosti društva.

Suvremeni način života, promjene društvenih vrijednosti, te društvenom tretiranju obitelji donose velike i brze promjene u funkcioniranju obitelji, ali također mijenjaju i njenu strukturu. Promjene su zahvatile i druge oblike obiteljskih struktura, poput vrste srodstva i broja članova obitelji, broja djece i zastupljenosti više generacija u jednoj obitelji. Promjene obiteljske strukture, dobi i spola njihovih članova, odražavaju se na ukupnu demografsku dinamiku. Obiteljske strukture se mijenjaju pod utjecajem društvenih uvjeta. Način funkcioniranja obitelji određuju i čimbenici socijalne sredine, i to podjednako širi društveni kontekst, te kvaliteta životnih uvjeta u lokalnoj zajednici (Berc i sur., 2004).

Danas prevladava nuklearna obitelj koju čine roditelji i njihova djeca, ali su česte i nepotpune obitelji koje nemaju djecu ili jednog partnera (Berc i sur.,2004).

Nuklearna obitelj je univerzalni oblik obitelji, koja se sastoji od muža, žene i njihovih potomaka. Nuklearna je obitelj temeljna jedinica širih porodičnih zajednica, te se pojavljuje u svim društvima. Razvojem industrijalizacije i urbanizacije nuklearna obitelj teži proširenju. (Kregar i sur.2013) Osim nuklearne obitelji javlja se i proširena obitelj, a čine ju bliži i daljnji srodnici koji žive u istom kućanstvu s nuklearnom obitelji (Berc i sur., 2004).

Istraživanje koje su proveli Berc i sur. (2004) odnosi se na razlike strukture obitelji u Hrvatskoj s obzirom na obilježja sredine u kojoj obitelji žive (tradiciju, običaje, navike, stilove života). Također su bitni podaci i o strukturi obitelji u mjestima različite veličine s obzirom na broj članova uže i šire porodice. Podatke koje su prikupili ukazuju da seoske obitelji imaju u prosjeku pet članova uže obitelji dok obitelji u velikom gradu imaju u prosjeku 4,35 članova. Statistički se značajno razlikuje broj članova obitelji u selu i gradu. Udjel velikih nuklearnih obitelji u selu je veći nego u gradu, što potvrđuje

očekivanja da se u manjim sredinama zadržao dio tradicionalne strukture obitelji kakav uz prisutnost oba roditelja, razumijeva i veći broj djece.

Za strukturu obitelji izrazito je važan broj djece. Istraživanje pokazuje da najviše djece imaju gradske obitelji i to one u velikim gradovima, jer je broj ispitanih obitelji veći u gradovima nego selu. Najveći postotak svih obitelji ima dvoje djece, zatim troje djece, a tek onda jedno dijete. Što se tiče podataka o strukturi proširenih obitelji, u seoskim obiteljima živi najveći broj članova šire obitelji u jedinstvenom kućanstvu. U selu prosječno na dvije obitelji dolazi jedan član šire obitelji, dok u velikom gradu na svaku petu obitelj dolazi jedan član izvan nuklearne obitelji. Istraživanje je pokazalo značajnu razliku prosječnog broja članova šire obitelji u seoskim obiteljima u usporedbi s obiteljima velikog grada.

9. PROŠIRENA OBITELJ

Proširenu obitelj čine bliži i daljnji srodnici koji žive u istom kućanstvu. Proširena obitelj je malobrojnija, te se najduže zadržala u seoskim sredinama. Danas je sve manje zastupljeno više generacija u obitelji što utječe na dinamiku obiteljskih odnosa. Dvogeneracijske obitelji su češće u velikim gradovima, zbog razlike u načinu života u selu i gradu, ali i osobnih i stambenih uvjeta (Berc i sur., 2004).

Bake i djedovi najčešći su članovi šire obitelji u nuklearnim obiteljima. Prema istraživanju koje su proveli Berc i sur. (2004) djedovi i bake najčešći su članovi proširenih obitelji u seoskim sredinama. Obitelji u seoskim sredinama češće uzdržavaju starije i nemoćne roditelje nego u gradovima. U gradovima manji broj djedova i baka živi u obiteljima svojih potomaka jer određeni broj nuklearnih obitelji od početka njihova osnivanja živi odvojeno, a u slučaju bolesti i duboke starosti nastoji ih se smjestiti u ustanove za starije osobe, koje su dostupnije stanovnicima koji žive u gradovima, nego onima u manjim sredinama. U nekim ispitanim obiteljima članove šire porodice čine i stričevi, tete, nećaci, te zetovi i snahe. Stričeva ima najviše u seoskim obiteljima, a najmanje u obiteljima u velikom gradu, zetovi žive u jednakom postotku i u selu i gradu, a snahe jedino u seoskim sredinama. Činjenica što članovi šire obitelji žive s nuklearnom obitelji najčešće u seoskim sredinama potvrđuje zadržavanje tradicionalnih oblika života.

Proširene obitelji su bile najčešći oblik društvene organizacije do kraja 19. stoljeća. Proširene obitelji se najčešće određuju kao velike, krvlju povezane trogeneracijske zajednice. Autorica (Spajić-Vrkaš, 1995) proširene obitelji naziva još i zadrugama ili zadružnim obiteljima. U većini europskih naroda proširena obitelj je rodbinska i gospodarska zajednica koju tvore oženjena braća sa svojom djecom i roditeljima, koji posjeduju zajednički imetak, zajednički gospodare, upotrebljavaju svoje radne snage, podjednako troše prihode i žive u istom domu. U proširenoj obitelji se naglašavalo zajedništvo, poštenje i međusobno poštovanje. Postojala je čvrsta hijerarhijska struktura i temeljila se na dva glavna načela patrijahalnog stila života, a to su prvenstvo muškog roda i prvenstvo starosti. Prema obiteljskom poretku otac je glavni u obitelji.

U trogeneracijskim obiteljima to je obično djed. Njemu su bili podređeni svi članovi obitelji. Što se tiče žena u obitelji, sve su bile podređene muškarcima u obitelji. Imale su utjecajan položaj tek kao svekrve. Unutar muškog i ženskog dijela obitelji članovi su najčešće zauzimali položaj ovisno o svojoj dobi.

U stabilnim patrijahalnim uvjetima, kakvi su prevladavali u većem dijelu Hrvatske, muškarac koji je bio na dominantnom položaju morao se dogovarati o poslovima sa starijim sinovima kako bi prava i obveze svih bile jednake. Također kako bi odnosi u obitelji bili uravnoteženi, te zbog samog zajedništva koji se učio od mladosti, te zbog stabilnosti obiteljske zajednice. Od svakog muškarca očekivalo da se žrtvuje za dobrobit kuće. Raspored muških i ženskih uloga u obitelji bitne su zbog organizacije odgovornosti među njenim članovima. Svi članovi su morali poštovati najstarijeg člana, žene nisu smjele proturiječiti muškarcima, te su mlađi morali slušati starije. Najveću odgovornost u obitelji nosio je glavni član obitelji, te su ga ostali morali poštovati, a zauzvrat su imali osjećaj veće zaštićenosti na svim razinama obiteljske hijerarhije (Spajić-Vrkaš, 1995).

S gospodarskim i tehničkim promjenama u Hrvatskoj dolazi do postupnog nestanka zadružne odnosno proširene obitelji.

Prema istraživanju koje su proveli Arensberg i Kimbail (1968) pod naslovom: „Obitelj i zajednica u Irskoj“ smatraju da je klasična proširena obitelj jedan od oblika predindustrijske obitelji, te da je susrećemo u tradicionalnim seljačkim društvima. Kao i u društvima utemeljenim na rodbinskim odnosima, i ovdje rodbinske veze dominiraju životom. Osnovna cjelina u ovom slučaju je proširena obitelj. Tradicionalna irska zemljoradnička obitelj zapravo je proširena patrijahalna obitelj, gdje je muškarac glava kuće, te se vlasništvo nasljeđuje po muškoj lozi. Društvene i ekonomske uloge unutar obitelji su se stopile, a status se stječe članstvom u obitelji.

Na poljoprivrednom gospodarstvu odnos otac-sin istodobno je i odnos vlasnik-zaposlenik. Otac-vlasnik donosi sve bitne odluke i određuje aktivnost ostalih članova proširene obitelji. Tipična klasična proširena obitelj obuhvaća muškarca koji je glava kuće, njegovu ženu i djecu, njegove ostarjele roditelje od kojih je nasljedio gospodarstvo, kao i braću i sestre koji nisu osnovali vlastite obitelji. Oni zajedno čine

„proizvodnu cjelinu“ koja proizvodi dobra potrebna za život i opstanak obitelji. Smatra se da s razvojem industrijalizacije i modernizacije dolazi do postupnog raspadanja zajednica utemeljenih na rodbinskim odnosima i klasične proširene obitelji, dok se kao dominantan oblik pojavljuje nukleusna obitelj ili neka vrsta modificirane proširene obitelji (Haralambos i Holborn, 2002 prema Kimball, 1968).

Proširene obitelji se sastoje od nekoliko generacija ljudi i mogu uključivati biološke roditelje i njihovu djecu, kao i svekrve, bake i djedove, tetke, ujake i rođake. Proširene obitelji su tipične za kolektivne kulture u kojima su svi članovi obitelji međusobno ovisni i dijele obiteljske obveze. Članovi proširene obitelji obično žive u istom prebivalištu u koje prikupljaju resurse i preuzimaju obiteljske obveze. Multigeneracijske veze i veći resursi povećavaju otpornost i sposobnost da se zadovolje potrebe djece.

Proširene obitelji većinom imaju na raspolaganju više sredstava koje mogu koristiti za osiguravanje dobrobiti djece. Kada obitelj funkcionira kao tim, ima snažne srodničke veze, fleksibilna je u svojim ulogama i oslanja se na kulturne vrijednosti za održavanje obitelji, tada sama obitelj služi kao poticaj kroz cjeli život i kroz sve situacije (Bester & Malan-Van Rooyen, 2015; vlastiti prijevod)

9.1. Lokacija obitelji

Neki tipovi proširene obitelji određuju se prema mjestu zasnivanja zajednice. Zajedničko obitavanje nije samo dovoljno kako bi se odredio tip obitelji prema drugim klasifikacijama, ali tip krvnog srodstva i tip bračne veze neposredno su uvijek povezani s mjestom stanovanja partnera. P. Kirkhoff razlikuje četiri tipa porodice prema mjestu njezina zasnivanja: patrilokalnu, matrilokalnu, bilokalnu i avunkulatsku (Kregar i sur., 2013).

Patrilokalnu porodicu karakterizira poseban odnos oca i muških potomaka. Svi muški potomci prema očevoj lozi žive zajedno, tj. očevoj obitelji priključuju se nuklearne obitelji njegovih muških potomaka.

Matrilokalna porodica sastoji se od majke, njezinih kćeri te njihovih muževa i potomaka. Kod bilokalnog načela sin ili kći, zavisno od posebnih okolnosti, ostaju kod kuće i uključuju svoju nuklearnu obitelj u proširenu obitelj svojih predaka. Dakle u obitelji muža i žene žive i neki njihovi potomci.

Avunkulatska proširena porodica postoji u onim društvima u kojima majčin brat (ujak) ima posebnu ulogu u odgoju. Takav je slučaj, na primjer, u plemenu Haida u Britanskoj Kolumbiji. U tom plemenu dječaci od odprilike deset godina trajno napuštaju dom roditelja i odlaze živjeti ujaku, ponekad i u drugo naselje (Kregar i sur., 2013).

10. RAČUNANJE SRODSTVA

Srodnički sustavi europskog kulturnog kruga srođnicima priznaju osobe s kojima se nalaze u krvnoj vezi i preko majčine i preko očeve loze. Takav sustav u koji se u srođnike ubrajaju svi majčini i svi očevi srođnici naziva se bilateralnim srođstvom. Taj sustav primjenjuje otprilike trećina poznatih društava. Mnogo je češći sustav unilateralnog srođstva u kojem se bilo majčina bilo očeva krvnosrođna linija smatra srođničkom.

Unilateralno srođstvo ima dvije varijante:

a) Patrilinearni srođnički sustav u kojem su svi srođnici po muškoj liniji uključeni u srođničku zajednicu, no majka i svi preko nje povezani srođnici u tu zajednicu ne spadaju. To znači da su u srođničkoj skupini sva očeva braća i njihovi potomci, no ne i njihove žene. Pojedinač tada ima samo jednog djeda i baku, samo jednog pradjeda i prabaku i tome slično. Majčina braća i sestre, njihovi preci i potomci ne spadaju u istu srođničku skupinu.

b) Matrilinarni srođnički sustav suprotan je patrilinearnom srođničkom sustavu. U ovom se sustavu srođstvo računa samo prema majčinoj liniji koja uključuje majku, njezine sestre i njihovu djecu. Kada se muškarac oženi, on ostaje članom svoje srođničke zajednice, no njegova djeca nisu povezana s njegovim, nego samo s majčnim srođnicima. Matrilinarni sustav nije rijedak, njega poznaje oko 15% društava, a smatralo se da je primjeren primitivnijim društvima u kojima se tolerantnije gleda na spolne odnose. Otac se pouzdano nikad ne zna. Otac se pretpostavlja ili određuje shodno tradicionalnim i moralnim normama. Mnoge kulture koje primjenjuju matrilinarni sustav posebno značenje pridaju majčinom bratu, ujaku. Ulogu oca zapravo preuzima ujak, te ujak reprezentira obiteljski autoritet, odgaja djecu i brine se za njih, naziva se avunkulat. Njegova vlastita djeca žive s bratom njegove žene, ne spadaju u njegov obiteljski krug, a prema njima on, biološki otac, održava odnose ljubavi i brige, no nikad im nije onoliko blizak koliko ujak. Od biološkog oca, djeca očekuju pažnju i prijateljstvo. Majčin brat predstavlja načelo discipline, autoriteta i vlasti u porodici (Kregar i sur., 2013).

11. ZAKLJUČAK

Obitelj je temeljna jedinica ljudskog društva. Ona je najstarija društvena grupa i zajednica u kojoj djeca stječu svoja prva znanja. Obitelj je također poznata u svim društvima, te je u svakom prisutna u određenom obliku. Obitelj je vrlo snažan oslonac za svakog pojedinca u svakodnevnom životu. Iako je temeljna društvena struktura, također je promjenjiva. Tokom povijesnih zbivanja doživjela je mnoge transformacije. Mnoga događanja, kulturne i ekonomske promjene dovele su do promjena u funkciji same obitelji.

Tradicionalna obitelj je više orijentirana i promatrana kroz oca, dok su se u modernoj obitelji uloge prilagođavale društvenim potrebama. Govorili smo i o postmodernoj obitelji koja se razlikuje od tradicionalne obitelji. U postmodernoj obitelji vidljivo je prevladavanje osobnih interesa u svakodnevnom životu, i težnja za profesionalnim usavršavanjem i napretkom. Postoje i mnoge funkcije koje su bitne za nastanak obitelji, održavanje i njezin razvoj. U radu smo naveli i objasnili one najbitnije, a to su: emocionalna funkcija obitelji, biološko seksualna funkcija, reproduktivna funkcija i socijalizacijska. Također, govorili smo i o mjenjanju funkcija obitelj u modernom industrijskom društvu. Govorili smo o promjenama u funkcioniranju obitelji ali i o promjeni same njene strukture. Uzrok toga je suvremeni način života kao i promjena društvenih vrijednosti.

Cilj ovog završnog rada bio je definirati pojam proširene obitelji, što je zapravo proširena obitelj, od kojih članova obitelji se sastoji, te sama njena funkcija i struktura. Proširene obitelji su velike zajednice koje se sastoje od više generacija koje žive u istom kućanstvu. U proširenoj obitelji svi članovi su međusobno ovisni jedni o drugima i dijele obiteljske obveze. U današnje vrijeme, porastom industrije, tehnologije, znanosti, proširene obitelji nisu toliko česta pojava. Članovi obitelji sve češće napuštaju svoje domove i odlaze u potrazi za poslom, te se obiteljski život drastično mijenja.

Društvo je velika i raznolika skupina te postoje razne vrste zajednica. Svaka je obitelj strukturirana i posebna na svoj način. Važno je poštovati obiteljske raznolikosti, te svakoj dati na značaju. S obzirom na sve promjene koje je obitelj doživjela još uvijek

uspješno zadržava pojedina obilježja. Suvremeno društvo predstavlja veliki izazov samoj strukturi i funkciji obitelji, a posebno samim odnosima u obitelji. Stalne transformacije društva dovele su do promjena u samoj obitelji koja se tim promjenama prilagođavala.

12. LITERATURA

1. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. i OBRAĐOVIĆ, J. (2006.) *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
2. GIDDENS, A. (2007.) *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
3. HARALAMBOS, M. (1994.) *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
4. HARALAMBOS, M. i HOLBORN, M. (2002.) *Sociologija: Teme i perspektive*. Zagreb: Golden Marketing
5. JANKOVIĆ, J. (2008.) *Obitelj u fokusu*. Zagreb: Studio Moderna
6. JULL, J. (2002.) *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*. Zagreb: Alinea
7. KREGAR, J., SEKULIĆ, D., RAVLIĆ, S., GRUBIŠIĆ, K. i ZRINŠČAK, S. (2013.) *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
8. ROSIĆ, V. i ZLOKOVIĆ, J. (2002.) *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Grafrade
9. STEVANOVIĆ, M. (2000.) *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske toplice: Tonimir
10. VUKASOVIĆ, A. (1999.) *Obitelj-vrelo i nositeljica života*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor "Mi"

INTERNET STRANICE

1. BERČ, G., LJUBOTINA, D. i BLAŽEKA, S. (2004.) *Struktura obitelji i životni uvjeti obitelji u selu i u gradu*. (Online) Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/33485> (Pristupljeno: 05.09.2019.)
2. BESTER, S. & MALAN-VAN ROONEY, M. (2015.) *Extended family*. Science direct. (Online) Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/extended-family> (Pristupljeno: 06.09.2019.)
3. LJUBETIĆ, M. (2006.) *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*. (Online) Dostupno na: http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf (Pristupljeno: 30.08.2019.)
4. MALEŠ, D. (2012.) *Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima*. (Online) Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124015> (Pristupljeno: 05.09.2019.)
5. NIMAC, D. (2010.) *(Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu*. (Online) Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/76005> (Pristupljeno: 30.08.2019.)

6. SPAJIĆ-VRKAŠ, V. (1995.) Tradicija i vertikalna klasifikacija obiteljskih odnosa.
(Online) Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/32345> (Pristupljeno: 06.09.2019.)

13. SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je proširena obitelj. U radu se objašnjava sam pojam i definicija obitelji. Govori se i o promjenama same strukture obitelji kroz povijest te uzrocima koji su doveli do rekonstrukcije same obitelji. Nadalje, govori se o brojnim funkcijama koje su potrebne za funkcioniranje ove zajednice, za održavanje i sam razvoj obitelji, kao i promjenama u funkciji obitelji. Također, govori se o tradicionalnoj i modernoj obitelji te samim njenim obilježjima kao i o postmodernoj obitelji. Govori se također o strukturama obiteljskih zajednica te različitim oblicima zajedničkog života. Govori se o samoj proširenoj obitelji, sastavu te obitelji, njenim članovima, te mjestu na kojem se pojavljuje najčešće struktura proširene obitelji. Govorimo također o računanju srodstva, te o lokaciji obitelji.

Ključne riječi: obitelj, proširena obitelj, struktura obitelji, funkcije obitelji, tradicionalna obitelj, moderna obitelj

14. SUMMARY

The theme of this thesis is extended family. The thesis explains the concept and definition of family. It also talks about changes in the structure of the family throughout history and the causes that led to the reconstruction of the family itself. It also talks about the many parts that are needed for the functioning of this community, for the maintenance and development of the family itself, as well as for changes in the function of the family. Furthermore, the traditional and modern family and its characteristics are discussed. It is also talked about family structures and different forms of living together as well as about extended family. It is also discussed the calculation of relations. There is also talk about family locations, or designating an extended family depending on the community location.

Keywords: family, extended family, family structure, family functions, traditional family, modern family